

Uitgebreid natuuronderzoek Fortuinweg in Zaandijk

Opdrachtgever: Gemeente Zaanstad

Groot Eco Advies 2017-052

Concept	25-09-2017
Definitief	27-09-2017

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Methode en veldbezoeken	5
2.1	Flora	5
2.2	Vissen	5
2.3	Amfibieën	5
2.4	Reptielen	6
2.5	Broedvogels	6
2.6	Kleine marters	6
2.7	Vleermuizen	7
2.8	Muizen	8
2.9	Overige soortgroepen	8
3	Resultaten	9
3.1	Flora	9
3.2	Vissen	11
3.3	Amfibieën	11
3.4	Reptielen	12
3.5	Broedvogels	12
3.6	Kleine marters	13
3.7	Vleermuizen	13
3.8	Muizen	14
3.9	Overige soortgroepen	14
4	Conclusies	15
5	Literatuur	16
	Bijlagen	

1 Inleiding

Het huidige sportterrein van de Kraaien in Wormer is met twee velden te klein geworden.

De gemeenteraad van Zaanstad heeft de wens uitgesproken om de club binnen haar eigen gemeentegrenzen te herhuisvesten. “De mogelijke verhuizing van de Kraaien naar Zaanstad is onderdeel van MAAK.Zaanstad”. Met de verwachte groei van de bevolking wil MAAK.Zaanstad onder andere sportvoorzieningen in de stad verbeteren/faciliteren. Zo blijft Zaanstad in de toekomst een woonplaats waar iedereen zich goed kan ontwikkelen en door beweging aan de gezondheid kan blijven werken. Dit heeft de afgelopen jaren al geresulteerd in een aantal gloednieuwe binnen- en buitensportaccommodaties. De Kraaien is de volgende stap daarin.” In opdracht van de gemeenteraad heeft gemeente Zaanstad het afgelopen jaar voorbereidingen getroffen om op de locatie Fortuinweg in Zaandijk een nieuwe plek voor hockeyvereniging De Kraaien aan te leggen. Het college van B&W heeft nu het definitieve ontwerp voor de velden en accommodaties vastgesteld. De gemeenteraad heeft op 20 juli 2017 het definitief ontwerp vastgesteld van hockeyvereniging de Kraaien. Er is een intensief traject gevolgd met een werkgroep van omwonenden sinds oktober 2016. Dat ging over de inrichting van het sportterrein en het ontwerp van de locatie. Door deze nauwe samenwerking is het gelukt om tot een definitief ontwerp te komen dat zoveel mogelijk wensen van omwonenden meeneemt én voor De Kraaien een prachtlocatie oplevert.”

Luchtfoto met daarop de ligging van de locatie

Bij ruimtelijke projecten is het van belang een goede natuurinventarisatie uit te voeren. Na een eerste toetsing in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet in 2016 (Groot 2016a en 2016b) is in 2017 een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd. Dit rapport geeft de resultaten weer.

2 Methode en veldbezoeken

Voor de inventarisatie is zoveel mogelijk gewerkt volgens de *soortinventarisatie-protocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017)* van het Netwerk Groene Bureaus. Waar een soortprotocol ontbreekt, is gebruik gemaakt van andere gangbare of voorgeschreven inventarisatiemethodes. Dit is bij de betreffende soortgroep aangegeven.

In het algemeen is er door de ecooloog en opdrachtgever voor gekozen om de onderzoeksinspanning groter te laten zijn dan genoemde soortinventarisatieprotocollen voorschrijven. Dit om alles goed in kaart te brengen.

2.1 Flora

Soortinventarisatieprotocollen voor plantensoorten ontbreken. Bij plantensoorten is het van belang om op de juiste plaats een juiste plek te inventariseren en bezoeken te herhalen.

Het doel van de inventarisatie was inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde soorten. De inventarisatie heeft plaatsgevonden op 5 april, 25 april, 8 mei, 30 mei, 9 juni, 13 juli, 9 augustus en 12 september 2017. Speciale aandacht is gericht geweest op terreindelen met een, op grond van aanwezige biotopen, verhoogde potentie voor dergelijke soorten mag worden verwacht.

Tijdens de inventarisatie is het gehele gebied afgelopen en is gelet op beschermde soorten.

2.2 Vissen

Met behulp van twee schepnetten (waaronder het RAVON schepnet) is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van beschermde vissoorten. Alhoewel beschermde soorten niet verwacht worden, is wel onderzoek naar (beschermde) vissen uitgevoerd. Daarbij is met name gelet op voorheen beschermde vissoorten als Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Rivierdonderpad. Met het schepnet is gevist op 25 april, 30 mei en 9 augustus 2017. Elk bezoek nam zo'n 2 uur in beslag.

Voor de Rivierdonderpad (een soort met een voorkeur voor stenig bodemsubstraat) is daarnaast driemaal een avondbezoek afgelegd waarbij met behulp van een zaklamp bij wat in het water liggend puin geschenen. Dit heeft plaatsgevonden op 8 mei, 9 juni en 7 september 2017. Dit betroffen windstille en droge avonden.

2.3 Amfibieën

Naast algemeen voorkomende amfibieën (die in het kader van de provinciale verordening zijn vrijgesteld) is de op de Habitatrichtlijn voorkomende Rugstreeppad een belangrijke soort.

Het amfibieënonderzoek heeft zich met name erop gericht om de aan- afwezigheid van de soort vast te stellen. Tijdens 6 warme, soms licht vochtige avonden is

geluisterd naar de roep van mannetjes rugstreeppad. Bezoekdata zijn: 25 april, 8 mei, 9 juni, 13 juli, 18 juli en 9 augustus 2017.

2.4 Reptielen

Reptielen als Zandhagedis en Ringslang komen niet in het plangebied of de omgeving voor. De zandhagedis is een soort van de zandgronden, terwijl de Ringslang in Noord-Holland met name voorkomt in de omgeving van Amsterdam en de Vechtplassen. Wel schijnen in het Wormer- en Jisperveld een aantal exemplaren te zijn uitgezet. Waarnemingen die duiden op kolonisatie vanuit dit gebied zijn onbekend. Wel is de Ringslang bezig met een bescheiden opmars langs de IJsselmeerdijk. Gericht onderzoek naar reptielen heeft derhalve niet plaatsgevonden. Wel is de onderzoeker op de Ringslang attent geweest tijdens zijn verschillende bezoeken.

2.5 Broedvogels

Eind 2016 heeft een eerste inventarisatie naar jaarrond beschermde broedvogels plaatsgevonden (Groot Eco Advies, 2016a)

Het onderzoek naar broedvogels heeft zich met name gericht op het vaststellen van territoria van jaarrond beschermde broedvogels en minder algemene broedvogels. Tijdens nachtbezoeken is speciale aandacht uitgegaan naar uilensoorten en naar rietvogels als Waterral en Roerdomp. In totaal zijn 13 bezoeken afgelegd, deels in combinatie met ander onderzoeksdoelen.

ronde	Datum	bezoektijden
1	14-02-2017	07.00-10.30
2	23-02-2017	08.00-10.00
3	05-04-2017	07.00-10.00
4	25-04-2017	06.30-09.30
5	08-05-2017	06.30-08.30
6	19-05-2107	02.00-06.00
7	30-05-2107	06.00-09.00
8	09-06-2107	05.30-07.30
9	09-06-2107	21.30-24.00
10	25-06-2107	02.30-07.30
11	13-07-2107	10.30-12.00
12	08-08-2107	20.00-24.00
13	22-08-2107	20.00-24.00

Tabel met bezoekgegevens

2.6 Kleine marters

De kleine marterachtigen Bunzing, Hermelijn en Wezel zijn in Nederland bij wet beschermd. Met het in werking treden van de Wet natuurbescherming zijn deze soorten in veel provincies op de vrijstellingslijst gezet, met uitzondering van Noord-Brabant en Noord-Holland.

De provincie Noord-Holland heeft een handreiking opgesteld om praktische tips te geven over het omgaan met deze soorten bij beheer en inrichting, zodat invulling kan worden gegeven aan de bescherming. In deze handreiking wordt als onderzoeksmethode de toepassing van wildcamera's voorgesteld.

2.7 Vleermuizen

Het doel van het onderzoek is om de aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in het plangebied in kaart te brengen. Het onderzoek is uitgevoerd conform het protocol voor vleermuisinventarisaties, zoals dat is opgesteld door het Vleermuisvakberaad (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, 2017). Voorafgaand aan het veldwerk is nagegaan welke vleermuissoorten redelijkerwijs of mogelijk te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied. Bekende verspreidingsgegevens en de aanwezigheid van voorkeurshabitat binnen het plangebied en de directe omgeving zijn hierbij betrokken.

Veldbezoeken

Door te zoeken naar verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden zijn de gebiedsfuncties voor de aanwezige vleermuissoorten in kaart gebracht. Het feitelijke terreingebruik door vleermuizen is 's nachts onderzocht door middel van surveilleren en posten met gebruik van batdetector om eventuele verblijfplaatsen vast te stellen. Tijdens alle veldbezoeken is daarnaast gekeken naar het terreingebruik van vleermuizen in en rond het plangebied. Men moet dan denken aan het in kaart brengen van eventuele vliegroutes en foerageergebieden.

De twee bezoeken in maart en april 2017 waren speciaal gericht op mogelijk baltsende Grootoorvleermuizen. De vijf bezoeken aan het begin van de zomer in 2017 zijn gericht geweest op het in kaart brengen van zwermactiviteit bij kraamkolonies en zomerverblijven. Twee van de rondes waren specifiek gericht op de Laatvlieger. De laatste twee bezoeken waren gericht op zwermen in het kader van mogelijke winterverblijven en paarplaatsen.

In onderstaande tabel zijn de bezoekdata, -tijden en weersomstandigheden weergegeven.

ronde	datum	bezoektijden	bewolking	wind	temp
1	30-03-2017	20.00-22.00	bewolkt	3	6
2	15-04-2017	20.40-22.40	bewolkt	3	8
3	08-05-2017	21.00-24.00	half	3	14
4	18-05-2017	03.40-05.40	bewolkt	3	13
5	18-05-2017	21.30-23.30	bewolkt	3	17
6	09-06-2017	03.20-05.20	Licht	2	14
7	09-06-2017	22.00-01.00	bewolkt	3	15
8	15-08-2017	22.00-02.00	half	2	18
9	03-09-2017	21.30-23.30	half	2	14
10	17-09-2017	20.50-23.30	bewolkt	3	13

2.8 Muizen

Het onderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van aan- of afwezigheid van Noordse woelmuis en Waterspitsmuis. De methode is conform het Kennisdocument noordse woelmuis (BIJ12, 2017b) uitgevoerd.

Het type inloopval dat het meest geschikt is voor dit soort onderzoek is de Longworth life trap. Het 'leefgedeelte' van de val wordt voorzien van droog hooi en een kleine hoeveelheid voer zodat gevangen dieren kunnen overleven. Om bij het voer te komen passeren de dieren een inloopgedeelte waarin zich een mechanisme bevindt dat de val afsluit met een klepje.

Hooi in inloopvallen is belangrijk voor warmte-isolatie en moet dan ook goed droog zijn. Verlies van lichaamswarmte is namelijk een zeer kritische factor in de overleving van kleine zoogdieren. Het voedsel bestaat uit appel, wortel, havermost en droge kattenbrokken. Dit laatste, dierlijke voedsel is bedoeld om gevangen spitsmuizen (insecteneters) in leven te houden.

Op 4 locaties is een vallenraai uitgezet die bestaat uit 10 punten met een tussenruimte van 2 a 5 meter. Op elk punt in de raai staan twee vallen geplaatst, in totaal dus 20 vallen per raai.

Alvorens de vangsten plaatsvinden, worden de inloopvallen voor een periode van 2-3 dagen in het veld geplaatst. Hierbij is het vangmechanisme buiten werking gesteld, waardoor kleine zoogdieren kunnen wennen aan het nieuwe object in hun omgeving. Deze periode van gewenning wordt ook wel 'prebait- periode' genoemd en is zeer belangrijk voor de uiteindelijke vangstresultaten. Na deze periode worden de vallen op scherp gezet waarna om de 12 uur, 4 controles worden uitgevoerd.

Op donderdag 8 september 2017 zijn de inloopvallen geplaatst, het scherp zetten is gedaan op maandagochtend 11 september 2017. De controles zijn vervolgens uitgevoerd van 11 t/m 13 september 2017.

2.9 Overige Soortgroepen

Tijdens alle bezoeken is gelet op bijzondere waarnemingen van ongewervelden als beschermde dagvlinders. Naar deze soorten is geen gericht onderzoek verricht in verband met het ontbreken van geschikt biotoop. Wel is de onderzoeker attent geweest tijdens zijn de verschillende bezoeken op deze soorten.

3 Resultaten

3.1 Flora

Tijdens de inventarisatie is het gebied steeds zo goed mogelijk onderzocht. Delen van het terrein zijn slecht tot niet toegankelijk door de aanwezigheid van dichtgegroeid struweel. Andere delen zijn opener van structuur. De grondstructuur bestaat uit een mengeling van zand, klei en veen. In het terrein is veel puin en afval aanwezig. Het terrein is droog van aard.

Dichtgegroeid struweel

Op de overgang naar het aangrenzende rietland is een verdroogde en verruigde oeverzegge-vegetatie met opslag van bomen aanwezig. Het aangrenzende rietland is vrij droog en wordt al jaren niet beheerd. Wel zijn slappe, attere plekken aanwezig. De natte plekken ontstaan vooral in het najaar tijdens stevige regenval. Het uitblijven van het beheer heeft geleid tot een dikke, verstikkende strooisellaag. De vegetatiesamenstelling van het onbeheerde kan getypeerd worden als soorten arm. Ruigte- en storingssoorten als Riet, Harig wilgenroosje, Koninginnekruid, Oeverzegge en Haagwinde en Grote brandnetel zijn dominant. Andere kruiden zijn nauwelijks en in lage aantallen aanwezig.

In het terrein ontbreken beschermde plantensoorten. Voorheen beschermde soorten als Rietorchis (2 exemplaren), Brede wespenorchis (1 exemplaar), Kleine maagdenpalm (als tuinafval) zijn marginaal aanwezig.

Rietorchis

Brede wespenorchis

Nabij de ingang is het terrein dichtgegroeid met twee invasieve exoten: Japanse duizendknoop en Reuzenbalsemien. Deze exoten vormen met hun wortelstokken dichte monotone vegetaties die moeilijk uit te roeien zijn. De gemeente zal deze zo snel mogelijk proberen te bestrijden. De eerste bestrijdingsronde zal in oktober 2017 plaatsvinden. De tweede bestrijdingsronde zal plaatsvinden in april/mei 2018.

Reuzenbalsemien met op de achtergrond Japanse duizendknoop

3.2 Vissen

Tijdens de bezoeken werden in de buiten het plangebied liggende sloot langs het fietspad Kleine modderkruiper en Bittervoorn vastgesteld. Van beide soorten werden slechts enkele exemplaren gevangen. In de centrale sloot tussen beide rietpercelen werden geen waarnemingen van deze soorten gedaan. De Rivierdonderpad werd niet aangetroffen, ondanks de extra nachtbezoeken. Genoemde soorten werden voorheen krachtens de Flora- en faunawet beschermd. Onder de Wet natuurbescherming zijn zij niet langer beschermd. Vissen die nu beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming zijn niet aangetroffen.

3.3 Amfibieën

Tijdens alle avondbezoeken werden roepende mannetjes rugstreeppad waargenomen in natte laagtes in de rietpercelen buiten en binnen het plangebied. Voor de verspreiding en aantallen zie de verspreidingskaart in de bijlagen.

In de buiten het plangebied liggende wateren werden geen roepende Rugstreeppadden gehoord. Ook bemonstering met schepnet leverde in de wateren geen waarnemingen op.

3.4 Reptielen

Tijdens alle bezoeken is gelet op de Ringslang. Er werden geen Ringslangen waargenomen. In potentie zijn de rietlanden en de oevers van de rietlanden geschikt voor de Ringslang, echter populaties in de omgeving ontbreken.

3.5 Broedvogels

Eind 2016 heeft een eerste inventarisatie naar jaarrond beschermde broedvogels plaatsgevonden (Groot Eco Advies, 2016a). Tijdens dat onderzoek werden geen jaarrond beschermde broedvogels vastgesteld.

Tijdens alle bezoeken in 2017 werden geen jaarrond beschermde broedvogels waargenomen. Ook zeldzame rietvogels als Waterral en Roerdomp werden niet waargenomen.

Wel werd tijdens een floraronde in april 2017 een vergaan dood exemplaar van waarschijnlijk Buizerd gevonden. Dit exemplaar heeft de winter van 2016 niet overleefd.

In de bomen en het struweel van de plantlocatie zelf komen algemeen voorkomende bos-en struweelvogels als Merel, Koolmees, Roodborst, Winterkoning, Lijster, Spreeuw, Houtduif, Kauw, Zwarte kraai en Ekster voor.

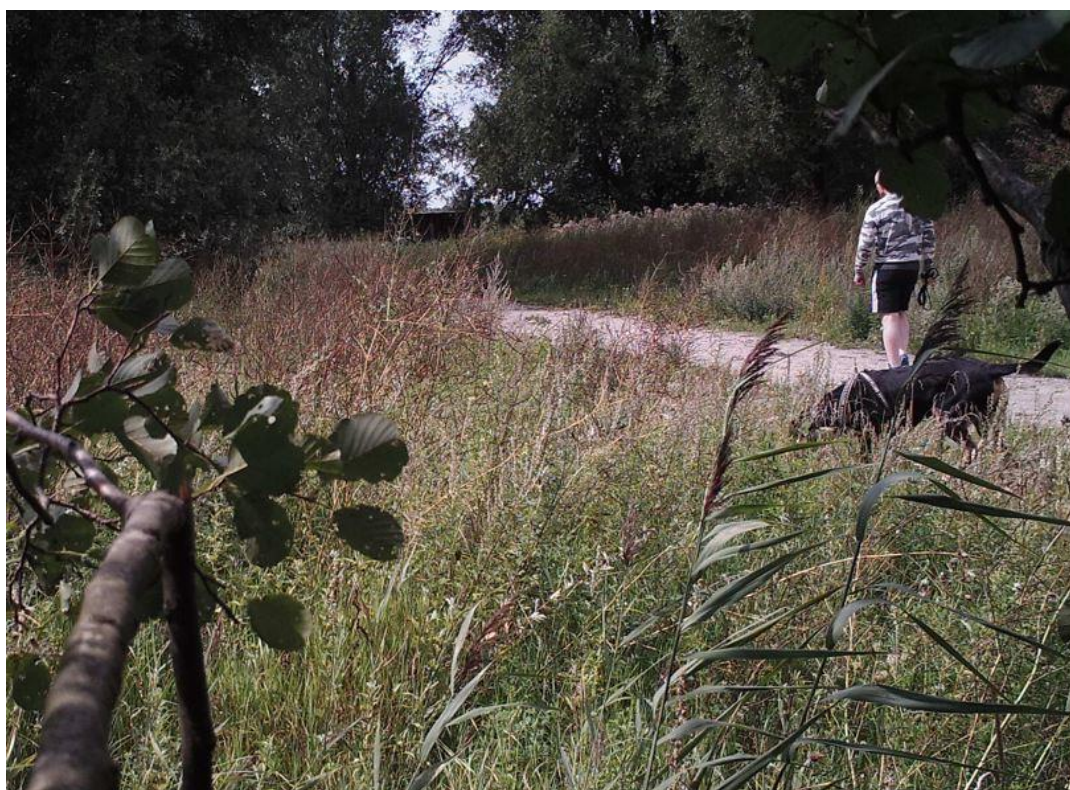
Noemenswaardig zijn de Vlaamse gaai en de Grote bonte specht.

Een groepje Halsbandparkieten pendelde veelvuldig tussen de planlocatie en het sportpark De Koog. De Halsbandparkiet is een agressieve exoot die in holen broedt en daarvoor andere soorten verdrijft. Er waren geen waarnemingen die duiden op een verblijfplaats van Halsbandparkiet in het plangebied.

In de overgang naar het rietland kwamen in de ruigte Kleine karekiet, Rietzanger (regelmatig) voor.

3.6 Kleine marters

Begin augustus 2017 werden op vijf geschikte locaties in het plangebied cameravallen opgehangen om gedurende een maand opnames te maken van eventueel aanwezige kleine marters. Helaas werden na twee weken vier van de vijf camera's gestolen. De vijfde camera is om die reden uit het veld gehaald. Gedurende de twee weken had de overgebleven camera 2.317 foto's gemaakt. Naast veel foto's van bewegende rietstengels en takken werden op de foto's Vlaamse gaai, Zwarte kraai, mensen en honden vastgelegd.

Kleine marters werden niet vastgelegd. Het was ook te verwachten dat deze soorten niet op de planlocatie voorkomen, gezien het aanwezige biotoop.

Delen van het aangrenzende rietland zijn geschikter voor deze soorten, onder meer in verband met het voedselaanbod, zoals muizensoorten.

3.7 Vleermuizen

Tijdens alle rondes werden vleermuizen foeragerend en overvliegend waargenomen. Verblijfplaatsen werden niet vastgesteld. Voor gebouw bewonende soorten zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. Zij hebben hun

verblijfplaats elders in de wijk. Voor boom bewonende soorten ontbreken geschikte holtes. Voor de verspreiding van de soorten en de belangrijke gebiedsfuncties zie de verspreidingskaarten in de bijlagen. Uit deze kaarten komt de functie van het aangrenzende fietspad als vliegroute en foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis naar voren. Het middenpad van het plangebied en de beplanting bij het wijkje naast het plangebied zijn vooral van belang voor de Laatvlieger.

Eénmaal werd de Meervleermuis boven het brede water ten noorden van en buiten het plangebied waargenomen. Dit komt overeen met het voorkeursbiotoop van deze soort.

Andere soorten als Grootoorvleermuis en Watervleermuis werden niet in het plangebied aangetroffen.

3.8 Muizen

In het kader van onderzoek naar met name noordse woelmuis en Waterspitsmuis zijn op vier locaties vallen geplaatst. Twee locaties bevonden zich binnen het plangebied, terwijl de ander twee buiten het plangebied werden geplaatst. Alle vier locaties waren relatief droog en kruidenarm. Locatie 3 was verreweg het meest verruigd met Grote brandnetel, Harig wilgenroosje, Koninginnekruid en Haagwinde.

De vangstresultaten waren mager. Op locatie 1, 3 en 4 werd per locatie één Veldmuis gevangen. De Veldmuis is een soort, die kan leven in droge en nattere omstandigheden, waarbij hij de Noordse woelmuis terugdringt tot de echt natte delen van het terrein. De Waterspitsmuis is nog kritischer en is gebonden aan kruidenrijke glooiende oevers en een goede waterkwaliteit. Het water en de oevers zijn op de locatie van matig kwaliteit, wat de afwezigheid van de soort kan verklaren.

De Veldmuis is krachtens de provinciale verordening vrijgesteld.

3.9 Overige waarnemingen

Tijdens de bezoeken zijn waarnemingen van ongewervelden en passant meegenomen. Zo werden een aantal dagvlinders waargenomen, waarvan Bont zandoogje, Bruin zandoogje en Oranjetipje noemenswaardig zijn. Het zijn algemeen voorkomende, niet bedreigde en beschermde soorten.

4 Conclusies

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn de broedvogels, de Rugstreeppad en de vleermuizen beschermd. Voor de Rugstreeppad zijn in het kader van een verkregen ontheffing d.d. 30-08-2017 al mitigerende en compenserende maatregelen gerealiseerd. Het betreft het plaatsen van een paddenscherm en de aanleg van winter- en voortplantingsbiotoop.

De aanleg van de hockeyvelden leidt ertoe dat het plangebied wordt heringericht. Daarbij worden de aanwezige bomen en het struweel grotendeels verwijderd.

In verband met de aanwezigheid van broedvogels dient dit buiten het broedseizoen plaats te vinden. De winterperiode is daarvoor de aangewezen periode. In die periode zijn de vleermuizen in winterslaap (november 2017 t/m eind maart 2018) en inactief. Wel is het zo dat het foerageerbiotoop door de ingreep in kwaliteit achteruitgaat.

Door middel van een activiteitenplan met mitigerende en compenserende maatregelen moeten de effecten worden beschreven en de mitigatie en compensatie daarop te worden afgestemd. Op basis van dit activiteitenplan zal ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming dienen te worden aangevraagd.

5 Literatuur

Bij12, 2017a. Kennisdocument Buizerd Buteo buteo, versie 1.0, juli 2017. Utrecht.

Bij12, 2017b. Kennisdocument Noordse woelmuis Microtus oeconomus arenicola, versie 1.0. Utrecht.

Groot Eco Advies, 2016a. Verplaatsing hockeyvereniging de Kraaien naar het Fortuinveld in Zaandijk. Onderzoek naar nesten van jaarrond beschermde broedvogels. Broek op Langedijk.

Groot Eco Advies, 2016b. Verplaatsing hockeyvereniging de Kraaien naar het Fortuinveld in Zaandijk. Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet en de natuurbeschermingswet. Broek op Langedijk.

Jonker, N. Wezel, Hermelijn en Bunzing beschermd in Noord-Holland: Wat betekent dit voor beheer en inrichting?

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017). www.netwerkgroenebureaus.nl

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl

Bijlagen

Rugstreeppad

Laatvlieger

Gewone dwergvleermuis

Ruige dwergvleermuis

Meervleermuis

Vallocaties

